

TÜRK-İŞ Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay – Ankara – Tel: 433 31 25-29 – Faks: 433 85 80 – 433 68 09

28 Mayıs 2009

MAYIS 2009 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI

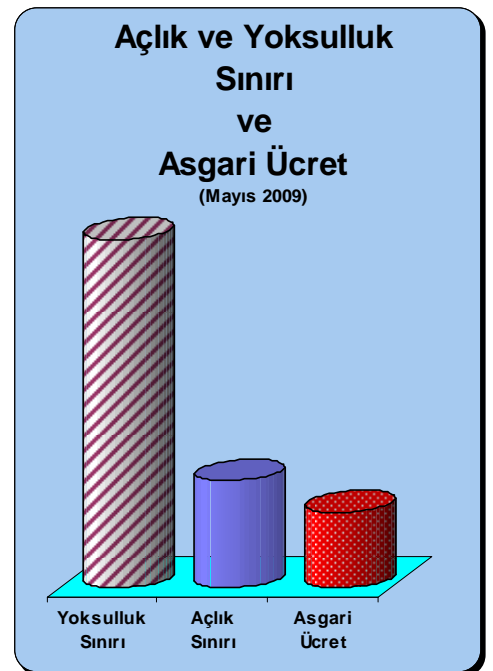
- ✓ ÇARŞI-PAZAR-MARKETTE YAPRAK KİMİLDAMIYOR!..
- ✓ EKONOMİK KRİZLE TALEP GERİLEDİ: ÇALIŞAN ALAMIYOR-ESNAF SATAMIYOR...
- ✓ DÖRT KİŞİLİK AİLENİN AÇLIK SINIRI 744.- TL, YOKSULLUK SINIRI 2.424.- TL
- ✓ MUTFAK ENFLASYONUNDA AYLIK ARTIŞ YÜZDE 0,78; YILLIK ARTIŞ YÜZDE 8,54
- ✓ KRİZE KARŞI ÖNCELİKLİ ÇARE ÇALIŞANLARIN SATIN ALMA GÜCÜNÜN İYİLEŞTİRİLMESİDİR.

Toplumunu tedirgin eden, bireyleri endişeye sürükleyen ekonomik kriz giderek yaygınlaşmakta ve geleceği belirsiz kılmaktadır. Çalışan kesimin işlerini ve satın alma güçlerini koruyabilme beklentileri olumsuzdur. Bu durum harcamaların ertelenmesine ve bu nedenle toplam talepte azalmaya yol açmaktadır. Çalışma ve yaşama koşulları uygulanan ekonomik ve sosyal politikalarla dip noktaya doğru hızla ilerleyen dar ve sabit gelirli çalışan kesimin büyük bir çoğunluğunun gelirleri zorunlu giderlerini karşılayacak tutarın altındadır.

2009 yılının başında asgari ücret tek bir işçi için net 527,13 lira olarak belirlenmiştir. Oysa hatırlanacağı üzere Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) yaptığı "bilimsel" çalışmada tek bir işçi için asgari ücreti net 719,77 lira olarak hesaplamıştı. Krize çare aranırken öncelikle asgari ücretlinin geçim koşullarını daha da ağırlaştıran yaklaşık ikiyüz liralık 'eksik ödeme' karşılanmalıdır.

Asgari ücret, açlık sınırı olarak tanımlanan tutarın yüzde 71'ini, yoksulluk sınırı olarak tanımlanan tutarın ise ancak yüzde 22'sini karşılayabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, asgari ücret almakta olan bir çalışan ailesi, ancak 21 gün dengeli beslenebilmekte, insan onurunun gerektirdiği yaşama düzeyini ise sadece 6,5 gün için sağlayabilmektedir.

Sosyal güvenlik kapsamında kayıtlı çalışan ücretlilerin yaklaşık yarısının prime esas kazancı asgari ücret düzeyindedir. Özel kesimde çalışanların kazancı ise asgari ücretin sadece 1,5 katıdır.

Çalışanların geçim koşullarını ortaya koyan önemli bir göstergesi olan "TÜRK-İŞ Açlık ve Yoksulluk Sınırı" çalışması 22 yıldan bu yana düzenli olarak her ay hesaplanarak açıklanmaktadır. Dört kişilik bir ailenin dengeli, sağlıklı ve yeterli beslenebilmesi için Mayıs 2009 ayında yapması gereken gıda harcaması tutarı 744,12 liradır. Mutfak harcaması yanısıra yapılması zorunlu konut (kira, yakacak, elektrik, su vb), ulaşım, giyim, eğitim, haberleşme ve benzeri harcamalar da dikkate alındığında, diğer bir ifadeyle dört kişilik bir ailenin "insan onuruna yaraşır" yaşam sürdürebilmesi için haneye girmesi gereken toplam tutar ise 2.423,85 liradır.

Tablo 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)

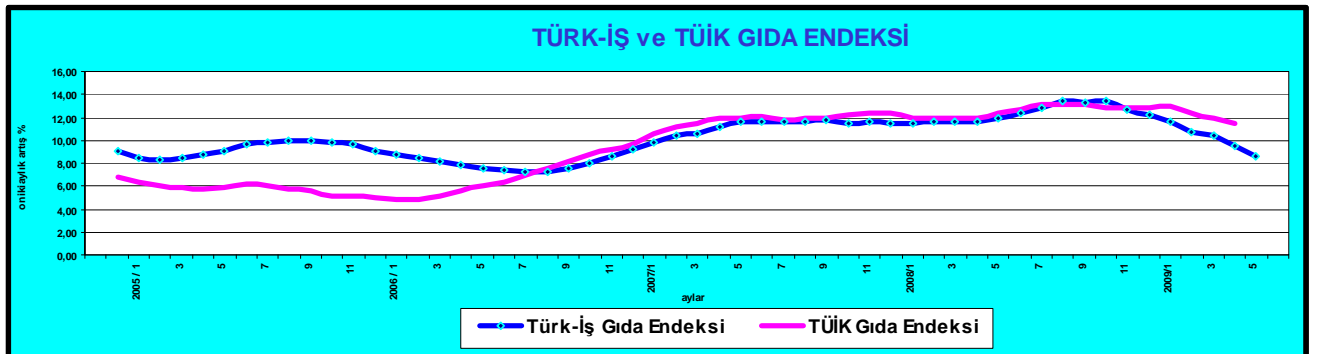
	Mayıs 2008	Aralık 2008	Nisan 2009	Mayıs 2009
Yetişkin İşçi	200,94	205,28	204,69	206,92
Yetişkin Kadın	167,54	170,31	169,70	171,69
15-19 Yaş Grubu Çocuk	209,68	216,40	216,09	217,82
4-6 Yaş Grubu Çocuk	142,16	147,67	147,84	147,70
Açlık Sınırı	720,32	739,67	738,33	744,12
Yoksulluk Sınırı	2.346,31	2.409,35	2.404,97	2.423,85

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

Çalışanların, iş karşılığı elde ettikleri ücret gelirinin yetersizliği yoksunluğa neden olmaktadır. Yoksunluğu telafi etmenin yöntemi çalışanların satın alma gücünün yükseltilmesi ve bu yolla talebin ve üretimin artırılmasıdır. Uygulanan ekonomi politikaları, çalışanların kendileri ve aileleri için yetecek ücreti sağlamalıdır. Toplumun dar ve sabit gelirli geniş kesimlerini desteklemeden, geçim koşullarını iyileştirmeden, satın alma güçlerini artırmadan krizden çıkılması mümkün olmayacaktır.

Özellikle gıda fiyatlarında son aylarda görülen gerileme iyimser bir yaklaşıma neden olmamalı ve "enflasyonda düşüş" olarak değerlendirilmemelidir. Yetersiz gelir nedeniyle zorunlu harcamaları bile karşılayabilmek güç olmakta, geçim koşulları giderek ağırlaşmaktadır.

TÜİK ve TÜRK-İŞ gıda endeksi değişiminin yer aldığı grafikten de görüleceği üzere, gıda endeksinin yıllık artış hızı benzeri eğilimle son aylarda gerileme göstermektedir.

Konfederasyonumuz hesaplamasına temel olan gıda maddelerinin fiyatları doğrudan piyasadan, market ve semt pazarları dolaşarak belirlenmektedir. Yapılan hesaplama sonuçları her ayın son haftası açıklanmaktadır. TÜİK tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ise izleyen ayın ilk haftası açıklanmakta ve bu veriler benzeri çalışmayı yapan kuruluşların temel girdisini oluşturmaktadır. Konfederasyonumuz çalışması bu niteliğiyle tüketici fiyatlarındaki artış eğilimini yansıtan “öncü gösterge” olarak kabul edilmektedir.

TÜRK-İŞ’in verileri temel alındığında Mayıs 2009 ayı itibariyle “mutfak enflasyonu”ndaki değişim şöyle olmuştur:

- Ankara’da yaşayan dört kişilik bir ailenin “gıda için” yapması gereken asgari harcama tutarı **bir önceki aya göre** yüzde 0,78 oranında artmıştır.
- Talepteki gerileme gıda harcaması tutarını etkilemeye devam etmiş, **yılın ilk beş ayı itibariyle** fiyatlardaki artış yüzde 0,60 oranında gerçekleşmiştir.
- Gıda harcaması tutarındaki artış **son oniki ay itibariyle** sadece yüzde 3,30 düzeyinde olmuştur.
- **Yıllık ortalama artış** ise gerilemesini sürdürmüş ve yüzde 8,54 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo 2: Gıda Harcamasındaki Değişim

	Mayıs 2006	Mayıs 2007	Mayıs 2008	Mayıs 2009
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,61	-0,77	0,45	0,78
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	2,83	1,81	4,69	0,60
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	5,84	12,19	15,00	3,30
12 aylık ortalamalara göre değişim oranı (%)	7,55	11,64	11,91	8,54

Gıda harcaması çalışmasına temel alınan beslenme kalıbında yer alan bazı ürünlerin fiyatlarında Mayıs 2009 itibariyle gözlenen değişim ana hatlarıyla şöyle olmuştur:

- Süt fiyatı gerilemiş, yoğurt ve peynir fiyatı değişmemiştir.
- Et fiyatı aynı kalmış, balık tezgahlardan çekilmeye başlarken tavuk fiyatı artmış, sakatat ve bakliyat ürünlerinin fiyatı aynı kalmış, yumurta ise ucuzlamıştır.
- Sebze-meyve ortalama kilogram fiyatı geçtiğimiz aya göre artış göstermiştir. Özellikle meyve fiyatları bu artışa neden olmuştur. Hesaplama -her zaman olduğu gibi- pazarda yoğun olarak bulunan ve satılan ürünler temel alınmıştır.
- Ekmek, pirinç, un gibi ürünlerin bulunduğu grupta önemli bir fiyat değişikliği olmamıştır.
- Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden; tereyağı, margarin, zeytinyağı ve ayçiçeği yağı, bal, reçel, çay, ıhlamur fiyatı değişmemiştir, Siyah zeytin fiyatı biraz gerilemiş, yeşil zeytin fiyatı aynı kalmıştır. Baharat (kimyon, nane, karabiber, vb) ile yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık, ayçekirdeği vb) fiyatı değişmemiş, şeker ve tuz fiyatı artmış, pekmez ise ucuzlamıştır.

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde atmaları esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, varolan bu eksikliği gidermek amacıyla, Aralık 1987’den bu yana düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle açlık ve yoksulluk sınırını açıklamaktadır.

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili ilk resmi çalışma TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir.

Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi için bu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanısıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusunda da belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş beslenme kalıbı temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Teknolojisi Yüksek Okulu’ndan sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin işçi için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15–19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4–6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta süt, yoğurt, peynir... İkinci grupta et, tavuk, balık, sakatat ürünleri, yumurta, kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye, barbunya vb)... Üçüncü grupta meyve ve sebze... Dördüncü grupta ekmek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları... Beşinci grupta tereyağı, margarin, ayçiçek yağı, zeytinyağı, zeytin, yağlı tohum (ceviz, fındık, fıstık vb), şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb), çay, ıhlamur, salça...

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

“Açlık Sınırı” dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi için bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır.

İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. “Yoksulluk sınırı” zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade atmaktadır.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılabilir, “beslenme kalıbı” benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde attığı geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki “gıda” payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde attığı geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK’in 2003–2004 Hanehalkı tüketim Harcamaları Anketi’ne göre “gıda harcamaları”nın toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.*

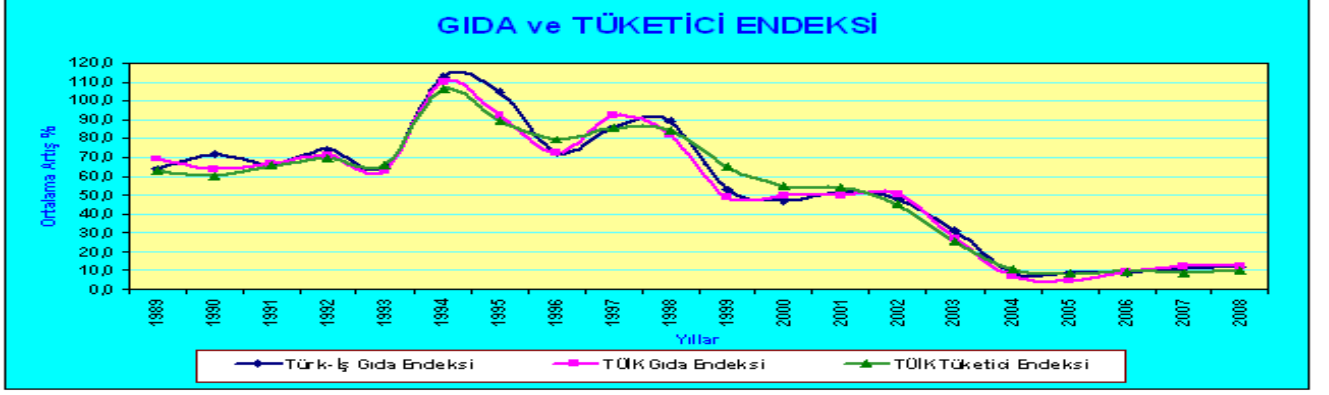
TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesidir. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibariyle meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Konfederasyonumuzun yirmibir yıldan bu yana her ay düzenli olarak yaptığı gıda harcaması tutarındaki değişim, bir bakıma TÜİK’in açıkladığı tüketici fiyatlarındaki değişimin yönünü ortaya koyan öncü gösterge niteliğindedir. Nitekim 1988–2007 yıllarını kapsayan dönemdeki TÜİK “tüketici fiyatları endeksi”ndeki artış ile birlikte tüketici fiyatları içinde önemli alt harcama grubu olan “gıda harcamaları”ndaki yıllık ortalama değişim TÜRK-İŞ’in “gıda harcaması ile kıyaslandığında -neredeyse- paralel bir gelişme hemen dikkati çekmektedir.

Ancak, yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir.

* TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3, 2006 yılı için yüzde 28,5 ve 2007 yılı için yüzde 28,4 olarak hesaplamıştır.

Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğu zaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısararak elde edebilmektedir. Sonuçta, gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengeli beslenme yapmasına yol açmaktadır.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir göstergedir.